

УДК 338.45.009.12:620.9(477)

ВПЛИВ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ФАКТОРА НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

М. Тепла

*Львівський національний університет імені Івана Франка
79008, м. Львів, пр. Свободи, 18
E-mail: m_tepla@ukr.net*

У статті розглянуто енергетичну складову конкурентоспроможності економіки України. Проаналізовано рівень забезпеченості національної економіки власними енергоресурсами, обсяги споживання, видобутку та імпорту природного газу, нафти та вугілля. Проведено порівняльний аналіз структури споживання енергоресурсів та енергомісткості ВВП в Україні та світі. Окреслено основні енергетичні проблеми вітчизняної економіки та напрями їх вирішення.

Ключові слова: конкурентоспроможність національної економіки, енергоресурси, забезпеченість енергоресурсами, структура споживання енергоносіїв, енергомісткість ВВП.

Конкурентоспроможність вітчизняних підприємств та української економіки в цілому тісно пов'язана з рівнем енергетичної безпеки та незалежності країни, її забезпеченістю власними енергоресурсами, цінами на них та ефективністю їх використання.

Україна належить до групи країн, які задовольняють внутрішню потребу в енергоресурсах за рахунок власного видобутку лише частково, тому значну їх частину доводиться імпортувати. Високий рівень залежності України від імпорту енергоносіїв, обмежене коло їх постачальників та шляхів надходження в Україну, велика потреба в енергоресурсах у зв'язку з високим рівнем енергомісткості вітчизняного ВВП – ці та інші проблеми енергетичного сектору негативно позначаються на конкурентоспроможності національних товарів і послуг, оскільки, як відомо, ціни на нафту, природний газ та вугілля є базою для формування цін на всі інші товари та послуги. Тому з метою зміцнення конкурентоспроможності економіки України, попри вирішення широкого кола інших важливих завдань, значну увагу необхідно приділяти питанням енергозабезпечення, енергозбереження та енергоефективності. При цьому, слід підкреслити, надзвичайно важливою є роль держави.

На даний час розвиток економіки України, незважаючи на значний енергетичний потенціал країни, в значній мірі залежить від зовнішніх поставок енергоносіїв. У 2006 році в Україні було спожито 220,38 млн. тонн у. п, що на

19,78 млн. тонн у. п. більше у порівнянні з 2005 роком (200,6 млн. тонн у. п.). За рахунок власних джерел внутрішня потреба в енергоресурсах у 2005 – 2006 рр. забезпечувалася лише на 45%, решта 55% - становив імпорт: у 2005 р. - 109,4 млн. т у. п., у 2006 р. - 121,24 млн. тонн у. п. [2; 9]. Енергозалежність України від імпорту є значною насамперед у таких видах первинних енергоресурсів (ПЕР) як нафта, природний газ та ядерне паливо.

Щорічна потреба України у природному газі становить близько 76 млрд. м³, у нафті – близько 20 млн. тонн, а у вугіллі – майже 60 млн. тонн.

У 1990 році обсяг видобутку природного газу в Україні становив 28,1 млрд. м³, нафти - 5,3 млн. тонн, а вугілля – 164,8 млн. тонн (табл.1). У 2005 році видобуток природного газу на території України складав 20,5 млрд. м³, тобто за 15 років незалежності України скоротився майже на 8 млрд. м³ (або на 27%), а нафти – 4,3 млн. т – на 1 млн. т (або на 19%) менше, ніж у 1990 році. Видобуток вугілля впродовж 1990 – 2005 рр. зменшився на 86 млн. т, тобто в 2 рази і у 2005 році становив 78,0 млн. т. [1, с. 106, 109]. Таким чином, енергетична залежність України від імпорту природного газу та нафти є досить високою, оскільки за рахунок власного видобутку наша країна забезпечує внутрішні потреби у природному газі лише приблизно на 27% (виключно для потреб населення), а у нафті – майже на 20%. Щодо ядерного палива, то Україна майже повністю залежить від зовнішніх надходжень. Кращою є ситуація з вугіллям, поклади якого на території України, за оцінками фахівців, становлять близько 120 млрд. тонн, і яких, за приблизними розрахунками, вистачить на 400 – 450 років.

Таблиця 1

**Обсяги видобутку природного газу, нафти та вугілля в Україні
у 1990 – 2008 рр.***

Показник	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008
Природний газ, млрд. м ³	28,1	18,2	17,9	20,5	20,7	20,8	21,0
Нафта та газовий конденсат, млн. т	5,3	4,1	3,7	4,3	4,5	4,4	4,2
Вугілля, млн. т	164,8	83,6	81,0	78,0	80,3	75,5	77,8

*Складено на основі даних [1; 2; 11; 13].

В Енергетичній стратегії України до 2030 року, затвердженій Розпорядженням КМУ у 2006 р., розглянуто три сценарії розвитку вітчизняної енергетики – базовий, песимістичний та оптимістичний. Так, згідно з базовим сценарієм прогнозується, що до 2030 р. споживання нафти збільшиться на третину (на 5,8 млн. т) і становитиме 23,8 млн. т, а споживання природного газу зменшиться на 35% - до 49,5 млрд. м³. Найбільше за прогнозними оцінками протягом 2005 – 2030 рр. зросте споживання вугілля – майже в 2 рази (на 70,7 млн. т) – до 130,3 млн. т. Зростаючий попит на вугілля передбачається задовольнити за рахунок збільшення власного видобутку без значного збільшення імпортних поставок, а на нафту - переважно за рахунок збільшення імпорту (табл. 2).

Аналіз даних, представлених у табл. 2, дає підстави зробити висновки і про те, що з 2005 до 2030 рр.:

- за рахунок зменшення споживання природного газу на 26,9 млрд. м³,

збільшення видобутку на 19,6 млрд. м³, у тому числі з власних запасів на 8,0 млрд. м³, за межами України на 11,6 млрд. м³, - очікується скорочення імпорту природного газу на 46,5 млрд. м³ (або на 64,8%);

- споживання нафти за рахунок збільшення імпорту на 15,7 млн. т та збільшення видобутку – на 10,3 млн. т (з власних запасів на 1,1 млн. тонн, за межами України – на 9,2 млн. т) для внутрішніх потреб зросте на 5,8 млн. т (або в 1,3 рази), а разом з переробкою для експорту – на 26,0 млн. т (або в 2,4 рази);

- споживання вугілля за рахунок скорочення експорту на 5,0 млн. т, зростання імпорту на 6,9 млн. т, збільшення власного видобутку на 58,8 млн. т зросте на 70,7 млн. т (або в 2,2 рази).

Таблиця 2

Обсяги видобутку, споживання, експорту та імпорту природного газу, нафти та вугілля у 2005 - 2030 рр.*

Показник	2005	2010**	2015**	2020**	2030**	Відхилення 2030/2005
Природний газ, млрд. м ³						
Видобуток, всього	20,5	25,5	31,1	32,9	40,1	+19,6
у т. ч. з власних запасів	20,5	23,2	25,0	26,1	28,5	+8,0
за межами України	0	2,3	6,1	6,8	1,6	+11,6
Імпорт	55,9	42,1	31,1	20,8	9,4	-46,5
Споживання	76,4	67,6	62,4	53,7	49,5	-26,9
Нафта та газовий конденсат, млн. тонн						
Видобуток, всього	4,3	8,7	9,3	10,9	14,6	+10,3
у т.ч. з власних запасів	4,3	5,1	5,3	5,3	5,4	+1,1
за межами України	0	3,6	4,0	5,6	9,2	+9,2
Імпорт	14,7	23,3	26,7	29,1	30,4	+15,7
Споживання (разом з переробкою для експорту)	19,0	32,0	36,0	40,0	45,0	+26,0
Споживання для внутрішніх потреб	18,0	19,3	20,9	21,0	23,8	+5,8
Вугілля, млн. тонн						
Видобуток	78,0	90,9	110,3	115,0	130,3	+52,3
Товарне вугілля	64,6	81,9	98,8	107,6	130,3	+65,7
у т. ч. власне	56,9	72,7	91,8	100,2	115,7	+58,8
імпорт	7,7	9,2	7,0	7,4	14,6	+6,9
Споживання	59,6	78,9	98,7	107,6	130,3	+70,7
Експорт	5,0	3,1	0	0	0	-5,0

* Складено за даними базового сценарію Енергетичної стратегії України до 2030 року.

** Прогноз.

У загальному прогнозується, що споживання первинних енергоресурсів упродовж 2005 – 2030 рр. зросте в 1,5 рази - до 302,7 млн. тонн у. п. [2].

За даними Державного комітету статистики України у товарній структурі вітчизняного імпорту за 2008 рік питома вага енергетичних матеріалів становила близько третини: з них частка природного газу складала – 11%, нафти – 5,3%. Протягом 2002 – 2008 рр. частка енергетичних матеріалів у товарній структурі імпорту була досить високою і коливалася в межах 26 – 39% (табл. 3): у 2002 р. – 39,2%, у 2003 р. – 34,1%, у 2004 р. – 35%, у 2005 р. – 29,5%, у 2006 р. – 28,2%, у 2007 р. – 26,3%, у 2008 р. – 26,7% [15]. При цьому слід зазначити, що впродовж останніх років близько 20 - 30% припадає лише на імпорт нафти та природного газу.

Таблиця 3

Питома вага імпорту природного газу, нафти та вугілля у загальному обсязі товарного імпорту України за 2002 – 2008 рр., %*

Імпорт	Роки						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Всього енергетичні матеріали з них:	39,2	34,1	35,0	29,5	28,2	26,3	26,7
Природний газ	20,7	13,9	12,4	10,9	10,6	10,8	11,0
Нафта сира **	14,3	16,0	16,7	12,7	9,8	7,5	5,3
Вугілля	1,2	1,95	3,1	1,98	1,7	2,1	2,5

*Розраховано за даними Державного комітету статистики України [15].

**Включаючи газовий конденсат.

Надмірна залежність від зовнішніх надходжень енергоресурсів через дефіцит власних – одна з важливих проблем вітчизняної енергетики.

Однак слід зазначити, що проблема залежності розвитку країни від імпорту енергоносіїв є актуальною не тільки для України, але й для інших країн світу, у тому числі і країн-членів Європейського Союзу (рис.1).

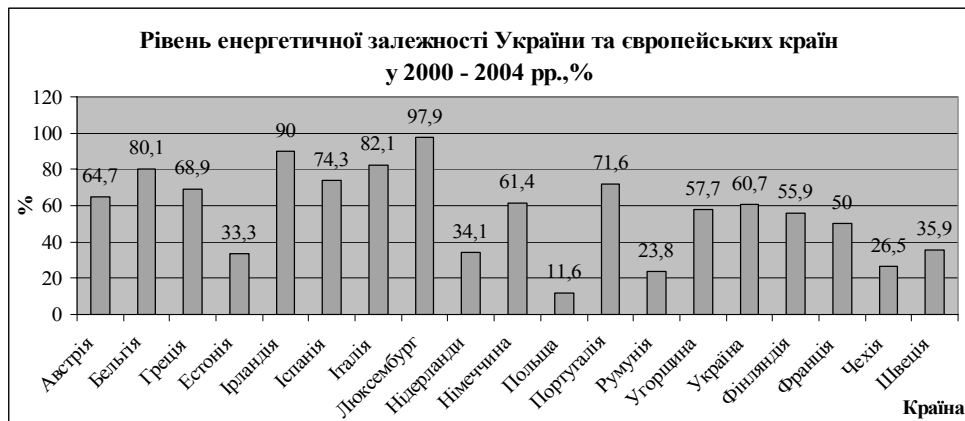

Рис. 1. Рівень енергетичної залежності України та деяких європейських країн у 2000 – 2004 рр. [2].

Як показано на рис. 1, найбільш залежними від імпорту первинних енергоресурсів у 2000 – 2004 рр. серед зазначених європейських країн були Люксембург, Ірландія, Італія та Бельгія, в яких ступінь енергетичної залежності становив більше 80%. Рівень залежності України від поставок імпортних енергоносіїв становив близько 60%. Подібною ситуація була і у Франції, в якій відповідний показник складав 50%, а також Фінляндії – 55,9%, Угорщині – 57,7%, Німеччині – 61,4% та Австрії – 64,7%. У Польщі, Румунії та Чехії рівень енергетичної залежності був невисоким і становив менше 30%.

У середньому по країнах ЄС за даними 2000 – 2004 рр. рівень енергетичної залежності становив близько 50%, проте, за оцінками фахівців, до 2030 року може зрости до 70%.

Наступна проблема пов'язана з високим рівнем залежності економіки України від обмеженого кола постачальників ПЕР та відсутністю диверсифікації як джерел, так і шляхів постачання газу і нафти в Україну.

Основними партнерами України в імпорті нафти та природного газу є чотири країни: Російська Федерація, Казахстан, Туркменістан та Узбекистан. За даними 2002-2005 рр. близько 80% вітчизняної потреби в нафті забезпечувалося за рахунок імпортних поставок з двох країн – Росії та Казахстану. Домінуючими у структурі імпорту були надходження російської нафти, частка яких протягом останніх років становила більше 85% загального імпорту нафти, а у 2005 р. нафта надходила в Україну лише з Російської Федерації (табл. 4) [3 - 6].

Щороку Україна імпортує більше 50 млрд. куб. м газу. Основними країнами-експортерами природного газу в Україну є Росія та Туркменістан, на які впродовж 2002 – 2005 рр. припадало більше 90% поставок газу в Україну. Незначними за обсягами були надходження природного газу з Узбекистану, частка яких коливалася в межах 2 – 5%.

Як бачимо, задоволення енергетичних потреб України в нафті та газі залежить в основному від поставок з двох країн – Російської Федерації та Туркменістану.

Така ситуація порушує баланс енергетичної безпеки, робить країну залежною від зовнішньоекономічної політики основних енергетичних країн-постачальників та надмірно чутливою до можливих змін як щодо пропозиції фізичного обсягу енергоносіїв, так і цін на них, оскільки, як відомо, для національної безпеки країни частка імпорту певного виду енергоресурсу з одного джерела не повинна перевищувати 25 – 30% від загального обсягу його постачання [7]. Тому для України стратегічно важливим є диверсифікація шляхів надходження нафти та природного газу на територію країни.

Потенційними експортерами нафти в Україну, окрім Російської Федерації та Казахстану, розглядають Азербайджан та Туркменістан. Щодо імпорту природного газу, то разом з Росією, Туркменістаном та Узбекистаном, виділяють ще Казахстан, Азербайджан, Ірак та Іран. Сьогодні серед можливих шляхів диверсифікації постачання газу в Україну розглядають наступні:

1) з Ірану: Іран – Вірменія – Грузія – Чорне море – Україна;

Іран – Туреччина – Чорне море – Україна.

2) з Туркменістану:

Туркменістан – Азербайджан – Грузія – Чорне море – Україна;

Туркменістан – Іран – Туреччина – Чорне море – Україна;

Туркменістан – Іран – Азербайджан – Грузія – Чорне море – Україна.

При виборі маршруту газопроводу важливо враховувати не тільки наявність запасів природного газу та експортний потенціал країни-постачальника, але й вартість будівництва газопроводу, вартість та умови транзиту, очікувану ціну на газ для різних категорій споживачів України – населення, промисловості, бюджетних організацій тощо. Вагомий вплив на вибір потенційного шляху постачання газу та потенційного постачальника нафти в Україну має і політичний фактор.

Таблиця 4

**Обсяги імпорту нафти та природного газу в Україну
за січень – листопад 2002 – 2005 рр.**

Показник	Всього	У тому числі			
		Російська Федерація	Казахстан	Туркменістан	Узбекистан
2005 рік					
Нафта сира*, млн. т (%)	13,7	13,7 (100)	-	-	-
Природний газ, млрд. м ³ (%)	53,6	20,2 (37,7)	-	31,6 (59)	1,8 (3,3)
2004 рік					
Нафта сира*, млн. т (%)	20,0	19,2 (96)	0,8 (4)	-	-
Природний газ, млрд. м ³ (%)	58,5	30,8 (52,6)	-	27,7 (47,4)	-
2003 рік					
Нафта сира*, млн. т (%)	20,5	19,4 (94,6)	1,1 (5,4)	-	-
Природний газ, млрд. м ³ (%)	50,4	24,2 (48,0)	-	23,8 (47,2)	2,4 (4,8)
2002 рік					
Нафта сира*, млн. т (%)	17,1	14,8 (86,5)	2,3 (13,5)	-	-
Природний газ, млрд. м ³ (%)	51,5	24,6 (47,8)	-	25,7 (49,9)	1,2 (2,3)

*включаючи газовий конденсат

Ще однією актуальною проблемою національної економіки є високий рівень енергомісткості внутрішнього виробництва (ВВП).

Показник енергомісткості валового внутрішнього продукту є одним із основних показників, за допомогою якого оцінюється енергетична ефективність національної економіки та її конкурентоспроможність з точки зору енерговикористання. Енергомісткість ВВП визначається як відношення обсягу спожитих енергетичних ресурсів на одиницю ВВП країни. При цьому, слід зазначити, що зіставляючи цей показник для різних країн необхідно враховувати відмінність офіційних курсів національних валют щодо їх паритету реальної купівельної спроможності. Це дозволяє порівнювати даний показник країн з різними внутрішніми цінами.

На показник енергомосткості ВВП країни впливає чимало факторів:

- географічне положення країни та кліматичні умови;
- темпи економічного зростання та структура національної економіки;
- рівень та динаміка цін на енергоносії;
- темпи зростання населення та рівень їх життя;
- ефективність використання енергетичних ресурсів для виробництва товарів та надання послуг;
- рівень розвитку транспортної інфраструктури та зносу основних фондів;
- національна політика енергозбереження та ефективність її реалізації та ін.

На даний час енергомосткість вітчизняного ВВП становить 0,89 кг умовного палива на 1 долар США з врахуванням паритету купівельної спроможності, що в 2,6 рази перевищує середній рівень енергоємності світового ВВП. Для порівняння: в Угорщині енергомосткість ВВП складає 0,3 кг у. п./ дол. США, тобто в 3 рази менше, ніж в Україні; у Польщі – 0,34 кг у. п./ дол. США – в 2,6 рази менше; Литві – 0,39 кг у. п./ дол. США – в 2,3 рази; а в Чехії 0,43 кг у. п./ дол. США – в 2,1 рази менше, ніж в Україні (рис. 2) [2].

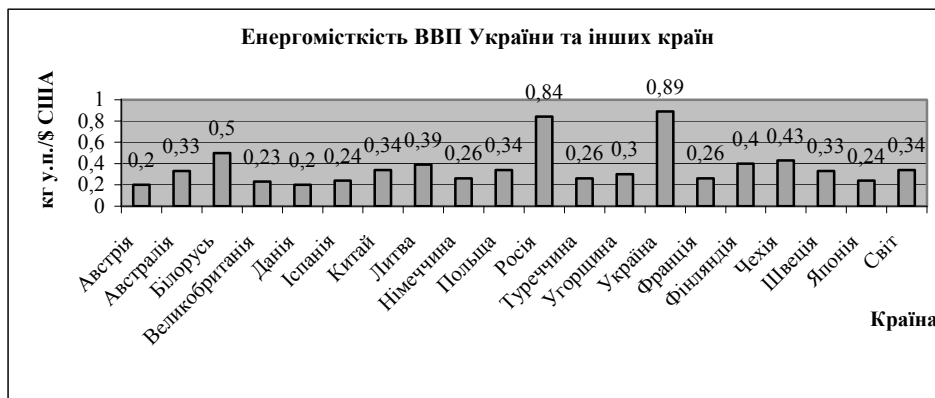

Рис.2. Енергомосткість ВВП України та інших країн світу, кг у. п./\$ США (ПКС)

Ще менше значення даного показника спостерігається у таких країнах як Австрія, Данія, Великобританія, Іспанія, Японія, Німеччина та Туреччина, де на одиницю ВВП цих країн припадає 0,2 – 0,26 кг у. п., тобто в 3,5 – 4,5 рази енергії менше, ніж на виробництво одиниці вітчизняного ВВП.

Основними причинами високої енергомосткості ВВП та неефективності здійснення заходів з енергозбереження в Україні можна назвати:

- недосконалість нормативно-правової бази у сфері енергоефективності та енергозбереження, відсутність окремих стандартів і нормативів;
- високий ступінь зношення основних фондів, низький темп їх оновлення;
- недосконалість механізму формування цін та тарифів на енергоносії, що призводить до перехресного субсидювання;

- значні понаднормативні втрати енергоресурсів;
- недостатній рівень впровадження новітніх технологій, спрямованих на підвищення ефективності використання первинних енергетичних ресурсів, альтернативних і відновлюваних джерел енергії;
- відсутність цілісної інноваційної інфраструктури, необхідної для зниження енергоємності ВВП до рівня розвинутих країн світу [8];
- надмірне споживання енергії такими галузями вітчизняної економіки, як металургійна, хімічна тощо.

Однією з причин високої енергомосткості вітчизняного ВВП можна виділити і те, що впродовж багатьох років Україна одержувала природний газ, за відносно низькими цінами. Використання дешевого газу не стимулювало економного його використання, впровадження енергозберігаючих матеріалів і технологій та інших заходів щодо підвищення енергоефективності та зниження енергомосткості виробництва.

Окрім рівня енергомосткості ВВП, при визначенні ефективності використання енергетичних ресурсів застосовують і ряд допоміжних показників, зокрема:

- загальний обсяг споживання енергетичних ресурсів в Україні (в одиницях умовного палива) та за окремими їх видами;
- обсяг споживання енергоресурсів за видами економічної діяльності та у розрізі областей;
- енергомосткість ВВП за видами енергетичних ресурсів;
- енергомосткість ВДВ за видами економічної діяльності та областями;
- обсяг економії основних видів енергоресурсів у областях за рахунок підвищення енергоефективності та впровадження енергозберігаючих заходів у натуральних та умовних одиницях;
- обсяг коштів залучених на фінансування заходів з енергоефективності в розрізі областей та за джерелами фінансування (власні кошти підприємств, з державного та місцевих бюджетів, інвестицій тощо) та ін. [12].

Висока енергомосткість української економіки, споживання великого обсягу енергоресурсів, веде до зростання їх імпорту, що, у поєднанні із глобальним зростанням цін на енергоносії, негативно позначається на конкурентоспроможності національного виробництва. Часті коливання цін на нафту та природний газ – це ще один аспект енергетичних проблем національної економіки. Так, наприклад, лише ціна на природний газ для України впродовж 2005 – 2008 рр. зросла в 3,6 рази (з 50 дол. США за тис. куб. м у 2005 р. до 179,5 дол. США за тис. куб. м у 2008 р.), а за період 2005 – 2009 рр. ціна на газ зросла майже в 4,5 рази. І це не межа. На думку фахівців, зростання вартості газу як для України, так і у світі, слід очікувати й надалі. Для України ситуація ускладнюється ще й тим, що у структурі споживання енергоресурсів 41% припадає саме на природний газ, тоді як у світі питома вага його споживання становить 21%.

Основою світової енергетики є нафта, частка якої у структурі споживання первинної енергії складає 35%, а споживання природного газу та вугілля становлять відповідно 21 та 23%. У той же час питома вага гідроенергії та інших відновлювальних джерел становить 14%, а атомної енергії - лише 7% (табл. 5).

Таблиця 5

**Структура споживання енергетичних ресурсів в Україні,
країнах ЄС - 15 та у світі, %**

Показник	Україна	Країни ЄС - 15	Світ
Нафта	19	41	35
Природний газ	41	22	21
Вугілля	19	16	23
Атомна енергія	17	15	7
Гідроенергія та інші відновлювальні джерела	4	6	14

В Україні, як вже зазначалося, у структурі споживання енергетичних ресурсів домінуючу частку займає природний газ – 41%. Обсяги споживання нафти і вугілля становлять по 19%, урану – 17%, гідроресурсів та інших відновлюваних джерел – 4% [2].

В умовах, коли природний газ домінує у структурі вітчизняного споживання енергоресурсів, і майже 70% його загальної потреби становить імпорт, найбільш чутливою українська економіка є до зміни цін саме на природний газ.

Зростання цін на природний газ супроводжується зростанням рівня витрат, підвищенням внутрішніх цін та зниженням цінової конкурентоспроможності вітчизняних товарів на світових ринках. Особливо чутливими до змін, що відбуваються на світовому ринку газу, в Україні є металургійна та хімічна галузі, оскільки природний газ є основною сировиною їх виробництва [10].

Ці та інші проблеми вітчизняного енергетичного сектора є вкрай актуальними для економіки України, оскільки вартість енергоносіїв впливає на рівень витрат виробництва, що, в свою чергу, позначається на конкурентоспроможності національного виробництва, експортному потенціалі країни, а відтак і на надходженнях до бюджету та життєвому рівні населення.

З метою зміцнення енергетичної безпеки України, посилення енергетичної незалежності та підвищення конкурентоспроможності національного виробництва пріоритетними завданнями можна визначити:

- зменшення імпорту природного газу й нафти за рахунок збільшення їх видобутку з власних запасів та використання альтернативних джерел енергії. Україна володіє значним енергетичним потенціалом. За підрахунками фахівців, доведені запаси газу в Україні становлять 1,12 трлн. куб м, потенційні ресурси природного газу - 5,4 трлн. куб. м, газового конденсату – понад 400 млн. тонн, а нафти – 850 млн. тонн [14];
- диверсифікація джерел та шляхів постачання природного газу та нафти;
- вдосконалення структури енергоспоживання;
- розвиток альтернативних джерел енергії;
- збільшення частки відновлювальних (нетрадиційних) джерел енергії у вітчизняному енергоспоживанні, питома вага яких сьогодні є незначною;
- зменшення рівня енергомісткості національного ВВП шляхом впровадження енергозберігаючих технологій, модернізації, реконструкцію діючих

та введення в експлуатацію нових енергозберігаючих виробничих потужностей, економного їх використання;

- підвищення енергоефективності використання первинних енергоресурсів на кожній стадії ланцюжка виробництва – транспортування – споживання;
- збільшення обсягів фінансування на проведення реформ в енергетичному секторі України та реалізацію енергозберігаючих заходів тощо.

У Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 – 2015 рр., з метою створення умов для зниження енергоємності ВВП до рівня розвинутих країн світу, підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів і забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, серед інших важливих заходів обґрунтовано необхідність:

- створення державної системи моніторингу і контролю за ефективним використанням енергетичних ресурсів, підвищення рівня достовірності статистичної інформації щодо показників енергоспоживання;
- адаптації національного законодавства у сфері енергоефективності та енергозбереження до законодавства ЄС;
- прийняття законодавчих актів, необхідних для створення економічно вигідних умов для залучення вітчизняних і зарубіжних інвестицій в енергетичну сферу для впровадження заходів з енергоефективності та енергозбереження, забезпечення функціонування єдиної системи нормування питомих витрат енергоресурсів у виробництві, системи енергетичного аудиту і менеджменту;
- запровадження системи енергетичного маркування;
- активізації міжнародного співробітництва в рамках реалізації енергетичної безпеки країни;
- проведення моніторингу виконання галузевих і регіональних програм підвищення енергоефективності і енергозбереження.

Одним із важливих завдань визначено проведення заходів через засоби масової інформації з популяризації серед населення ефективного та ощадливого споживання енергетичних ресурсів, включення відповідних питань до програм навчальних закладів усіх типів тощо [8].

1. Долінський А.А., Карп І.М., Корчевой Ю.П. та ін. Стратегія енергозбереження в Україні: аналітично-довідкові матеріали у 2-х томах. Т.1. Загальні засади енергозбереження. – К.: Видавничий дім «Академвидав» НАН України, 2006. – 510 с.
2. Енергетична стратегія України до 2030 року від 15 березня 2006 р. № 145 // <http://www.energoatom.kiev.ua>
3. Зовнішня торгівля товарами // Про соціально-економічне становище України за січень - листопад 2002 року: Державний комітет статистики України
4. Зовнішня торгівля товарами // Про соціально-економічне становище України за січень - листопад 2003 року: Державний комітет статистики України
5. Зовнішня торгівля товарами // Про соціально-економічне становище України за січень - листопад 2004 року: Державний комітет статистики України

6. Зовнішня торгівля товарами // Про соціально-економічне становище України за січень - листопад 2005 року: Державний комітет статистики України
7. Іващенко В. Моторне пальне – із вугілля // Урядовий кур'єр. – 2006. - 18 серпня.
8. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010 – 2015 роки» № 1445-р від 19.11.2008 р.
9. Сухін Є. Енергетика: назад у майбутнє // Дзеркало тижня. – 2008. – 5 липня.
10. Тепла М. Енергетичні проблеми економіки України // Матеріали I-ої міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки». - (Луганськ, 25 – 27 березня). – Луганськ, 2009. - С. 512 – 514.
11. <http://mpe.kmu.gov.ua>
12. <http://naer.org.ua>
13. http://www.mvp.gov.ua/mvp/control/uk/publish/printable_article?art_id=7733
14. <http://www.naftogaz.net>
15. <http://www.ukrstat.gov.ua>
16. www.naer.gov.ua/print.php?id=249

EFFECT ON ENERGY FACTOR COMPETITIVENESS OF THE ECONOMY OF UKRAINE

М. Тепла

*Ivan Franko National University of L'viv
UA-79008, Lviv, Prospekt Svobody, 18*

The article discussed the energy component of the competitiveness of the Ukrainian economy. Analyzed the level of provision of the national economy by its own energy, the volume of consumption, production and import of natural gas, oil and coal. Presented comparative analysis of the structure of energy consumption and energy intensity of GDP in Ukraine and the world. As the main energy problems of national economy and directions for their solution.

Key words: competitiveness of national economy, energy, energy security, the structure of energy consumption, energy consumption of GDP.

ВЛИЯНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО ФАКТОРА НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

М. Тепла

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
79008, г. Львов, пр. Свободы, 18*

У статье рассмотрена энергетическая составляющая конкурентоспособности экономики Украины. Проанализирован уровень обеспеченности национальной экономики собственными энергоресурсами, объемы потребления, добычи и импорта природного газа, нефти и угля. Проведен сравнительный анализ структуры потребления энергоресурсов и

энергоёмкости ВВП в Украине и мире. Очерчены основные энергетические проблемы отечественной экономики и направления их решения.

Ключевые слова: конкурентоспособность национальной экономики, энергоресурсы, обеспеченность энергоресурсами, структура потребления энергоносителей, энергоёмкость ВВП.